

Üjabb kérdés, hogy mivel ad többet ez az erkölcs tankönyv mint általában a hit- és erkölcs. Elsősorban azzal, hogy sokkal részletesebb és nagyobb anyagot képvisel annál, ami a hittanban benne van. A hittan is tartalmaz erkölcs tanítást, de a hittanban fontosabb a vallási igazságok ismertetése és az Isten iránti hit ébresztése, mint az erkölcs tanítás. Ezenkívül a hittanban levő erkölcs tanítás kizárólag egy oldalról, az Isten oldaláról vizsgálja az erkölcs tanítást, míg tankönyvem a természettudományok, az orvostudomány és a pszichológia oldaláról. Ez a mű figyelembe veszi a lelkiismereti és vallásszabadságot, vagyis tiszteletben tartja azt, ha valaki vallásos, de azt is, ha hitetlen, és nem akarja befolyásolni az egyik oldalt sem. Figyelembe veszem, hogy az iskolákban a gyerekek túlnyomó többsége hitetlen, de ugyanakkor van közöttük hívő is. Olyan erkölcs tanítást kell tanítani, mely mindkét oldalnak megfelel, elfogadhatja a hitetlent is, de a hívő sem kifogásolhatja. Istenről nincs szó könyvemben, de ugyanakkor benne van a Tízparancsolat, mely a legelső összefoglaló erkölcsi törvénynek is tekinthető, és amely még ma is aktuális. Még felekezeti iskolákban is javasolnám a külön erkölcs tanítást. Szóba jöhetne egy olyan variáció is, hogy erkölcs tanítást hívők részére. A harmadik kötetet két változatban készíteném el, az egyik mindenki számára szól, a másik változat csak hívők számára.

A következő kérdés, hogy milyen fogadtatás várható egyrészt a vallásosok, másrészt az ateisták részéről. A fogadtatás mindkét oldalról lehet pozitív és lehet negatív is. Az egyházak erkölcsileg kifogásolható részt nem fognak találni a könyvemben, tehát örülhetnek, hogy az ifjúság erkölcs oktatásban részesül, ami alap lehet a hittan oktatás számára is.

Az ateista oldal szintén örülhet, hogy az ő gyermekeik erkölcsi oktatására is gondolkodnak. A jelenlegi helyzet ugyanis előnyben részesíti a vallásos szülők gyermekeit, hiszen őket külön oktatják, és az állam külön fizet ezért; ugyanakkor a vallásokhoz nem tartozó többség semmit sem kap. Ha külön tantárgyban mindenki megkapja az erkölcs tanítást, akkor a hittanban levő erkölcs tanítás csak ismétlés lehet, és nem jelent többletet a vallásos szülők gyermekei számára.

De mindkét oldal fogadhatja az erkölcs tanítást és az iskolai erkölcs tanítás bevezetésének szorgalmazását ellenszennel is. Az egyházak illetéktelen beavatkozásnak tarthatják, a hitéleti kérdést csinálhatnak abból, hogy az erkölcs tanítást szekularizálni akarják, és rajtuk kívül mások is próbálnak erkölcs tanítani, sőt erkölcs tanítást is. Kifogásolhatják erkölcs tanítást könyvemben, hogy Isten nevét nem említi meg, holott Isten segítségével szükséges az erkölcsi törvények betartásához. Itt figyelembe kell venni, hogy könyvem az erkölcsi törvények ismertetésével foglalkozik és nem a neveléssel, vagyis az erkölcsi törvények betartásával. Az egyházak attól is tarthatnak, hogy az iskolai erkölcs tanítás bevezetése talán feleslegessé teszi sok szülő szemében a hittan oktatást.

Az ateista oldal gyanakvással nézheti a kötelező iskolai erkölcs tanítást szorgalmazását, mint egy olyan kísérletet, amelyet a hívők kezdeményeznek azért, hogy ezzel meghódítsák a hitetleneket. Az erkölcs tanítást az elmúlt időszakban az ellenzéki politikához, illetve a valláshoz kapcsolták, és nem tudják elképzelni, hogy lehetséges független erkölcs tanítás is, amelyre az ateisták gyermekeinek éppen olyan szüksége van, mint a hívők gyermekeinek. Mondhatják azt, hogy könyvem a bibliai tízparancsolatot is ismertet, tehát belopja a Bibliát és ezen keresztül a vallást is az erkölcs tanításba. Ez nem igaz. A bibliai tízparancsolatot nem lehet kihagyni, mert az európai erkölcs tanítás alapja, és nekünk az európai erkölcs tanítást kell tanítani.

Tankönyvem úgy érne igazán valamit, ha az erkölcs tanítást tanítanák is. Az iskolák szerint erre már nincs hely az órarendben. Ezzel szemben az a véleményem, hogy sok felesleges dolgot tanítunk és a lényeges sokszor elmarad. Heti egy órát el lehetne venni egy olyan tantárgyból, amelyet nagy óraszámokban tanítunk. A jelenlegi lehetőség az, hogy az osztályfőnöki órát használjuk fel. De ki tanítsa? Az, aki erre önként vállalkozik, akár külső előadó, akár tanári karon belül ért hozzá – és úgy is él, ahogy tanít.

LÉGRÁDI LÁSZLÓ

Vakablak

Hónapsoroló I. – videoszalagon

Szokták mondani könnyed felületességgel, hogy a televízió ablak a világra. Sokszor épp ez a baj. A passzív befogadás, a tétlen bábázkodás távolságtartást jelez – és eredményez.

Erre gondoltam, amikor gyerekekkel együtt végignéztam a Hónapsoroló I. című videoszalagot, melyen javarészt ugyancsak gyerekek szerepelnek. A kazetta gyerekeknek készült "szórakozta-

tó" néprajzi összeállítást ad az év első hat hónapjának időjósól tapasztalatairól, jeles napjairól, ünnepi és munkához kapcsolódó szokásairól. Szakszerűségét illetően mindössze egy kifogást tehetünk: az "esztendő néprajzá" évszakok vagy ünnepekörök rendje alapján áttekinteni adekvátabb, mint a naptár beosztása alapján, de érthető a televízió munkaközösségének eljárása: Ők műsort készítettek, nem néprajzot tanítottak, pedig ez a stúdió fájdalomosan hiányzik oktatásunkból. (Ha viszont műsort készítettek, akkor tiszta artikulációjú műsorvezetőt kellett volna keresni!)

Az egyes népszokásokat, megfigyeléseket, elnevezéseket vizsgálva gazdag művelődéstörténeti anyag áll össze, s ez a korábbi sorozatot közreadó szalag legfőbb értéke. Azt, hogy a szerkesztés nem súlypontozza ezt az ismeretanyagot, a néző gyerekek ösztönösen is észrevették, s kevésbé figyeltek rá. Figyeltek ellenben az összesen három óra nagy részét kitöltő dramatikus részekre. A dramatikus részek, dalok, rigmusok előadói gyerekek, akiket láthatóan jobban izgatnak a meglevenítés külső vagy másodlagos elemei (jelmez, kellékek stb.), mint maga a hagyomány, annak igazsága és ápolása.

A néprajz a népelet mélyét kutatja; a Hónapsoroló I. a felszínét készen találja. Nem hiszem, hogy ezzel a műsorkészítő s következőképp távolságtartó attitűddel élővé lehet tenni az értékeket, meg lehet nyerni a gyerekeket, be lehet őket kapcsolni a hagyományba.

Mert végső soron erre volna szükség: bekapcsolódní; ahogy a tánczázi kultúrába vagy a velemi "fafaragó ház"-beli kézművességbe például. A személytelenség a televízió egyik legnagyobb veszélye: az ablak elvlaszt, kikapcsol.

(Hónapsoroló I., Televideo Kiadó)

LAMI PÁL

Olvassuk el együtt! "ezúttal más formájú versekkel..."

Ha Ady Endre egyetlen novellaremeket se írt volna, prózája akkor is számon tartandó. Mint a lángelmék minden leírt sora, sorsuk minden megélt pillanata. És ezt az igazságot csak a középszörűek, a féltehetségek, a valódi minőség iránt érzéketlenek vélhetik igazságtalanságnak. Hiszen a gyöngébb, az odavetett, a kidolgozatlan, a véletlenül vagy percnyi muszájból írt munkái – gyöngébb, odavetett stb. Ady-írások. Különlegességüket egy életmű szavatolja. A tévesztés is a remekműhöz vezető lépcső: akár kísérlet, akár erőpóba, akár a figyelem röpké elernyedése az ok. S Ady leghalványabb lapjain is találunk egy-egy olyan különlegesen megcsavart szót, egy-egy olyan indulatmozzanatot, amely remekművekben hitelesítődött vagy fog hitelesíttetni. Nemcsak versekben, hanem novellákban is. Mert Ady novellairódalma, ez a hatalmas "korpusz", nemcsak egyéb, nemcsak kalauz a költészetéhez, hanem önértékei, a pusztá esztétikum – ha beszélhetünk ilyenről egyáltalán – alapján is századunk magyar szépirodalmának megbecsülendő értéke, néhányá pedig örök és kihagyhatatlan antológia-darab. A reprezentáns Csáth-, Bródy-, Thury-, Cholnoky-, Szini- stb. novellák méltó társa.

S ugyanígy élete is, a maga teljességében: élet és mű keveseknél mosódik olyan pontosan egymásra és fakad egymásból, mint nála. Sorsa lirizált élet, műve esztétikumba emelt emberi pálya.

Regényt nem írt, csak akart, kezdett és ígért, Nagyváradról, A Vér városáról; a színpaddal is csak emlegette a "leszámolást". Sorsa a költészet volt, élete az újságírás. Novellái sorsának és életének egyaránt részesei és lekötözeteltjei. S ha ritkábban emeljük is ki őket az Ady-líra árnyékából, fel kell ismernünk azt a teljességet és teljesség-igényt, ami Ady minden tettének és műfajának meghatározó vonása, lényege. Lírája – önmaga láttatása: a feltárulkozó énen mindazokat a erkölcsi, szociális, lélektani és történelmi tartalmakat értve, amikhez Ady kötődött, amiket korából magáénak hitt, vallott és vállalt, akár az önistenülés romantikus gesztusában – hiszen sorsa "summája ezrekének". Legtöbb prózai munkája is vallomás, kibeszélés, de ugyanakkor beszámoló is, leírás és szociális, pszichológiai általánosítás. Az a fajta teljesség, amit a novellák lényegének hiszünk: szociális teljesség, s mint ilyen, elvlaszthatatlan Ady publicisztikájától.

A hírlapírás Adynál – s még oly sokaknál a századelő forrongó, csodaváró, tettekre áhító éveiben – tölt mint életforma: magatartás. S ha magatartás, akkor erkölcs is, melynek fő vonásai az ismeretek teljességének és az azonnali kommentálásnak a követelménye. A mindennapos